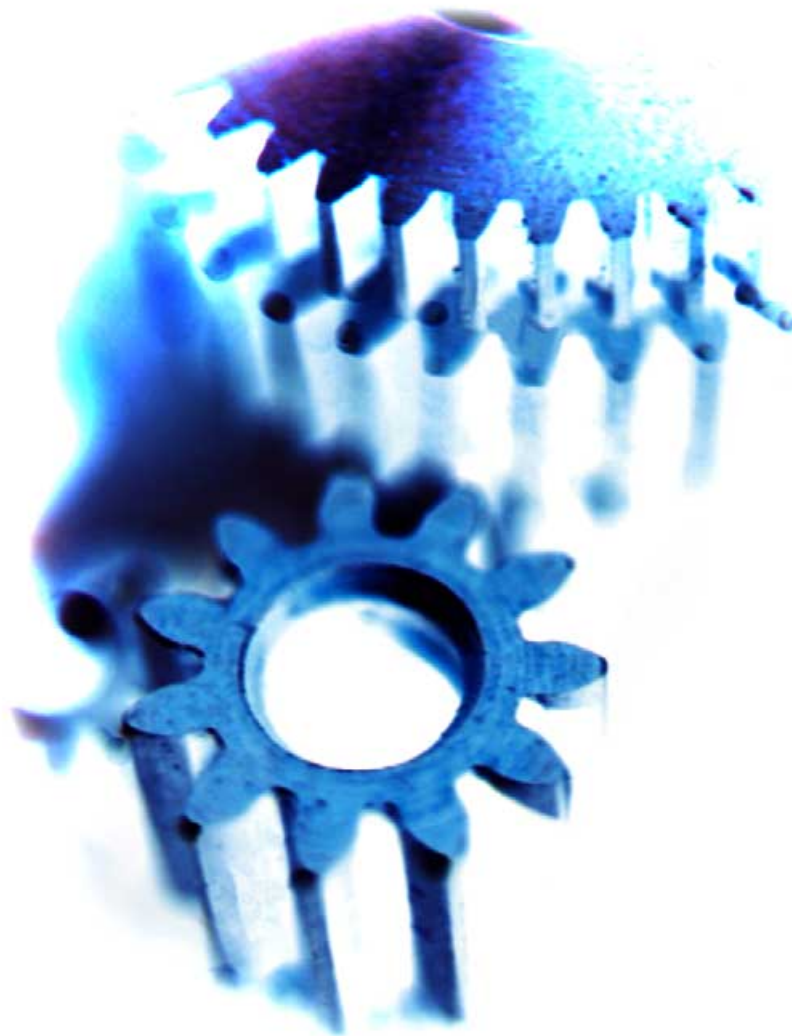

1

Kolla källan

Nummer ett i en serie på tre om journalistik som en arbetsmetod i skolan. **Från Tidningsutgivarna.**

METODEN

Klicka!

Metoden

Denna pdf är en av tre i ett material som tillsammans ger dig som lärare en god inblick i hur du kan arbeta med projektarbeten i undervisningen. Eleverna får kunskap om journalistiska metoder som stärker deras förmåga att söka och förhålla sig källkritiskt till sitt eget och till andras material.

Information, sök och värdera

I detta pdf-material finns tips och råd om hur man söker information och hur man kontrollerar sin källa både i tryck och på Internet.

Vem äger vad?

En pdf om vem som äger publicerade texter och bilder och om hur de får användas i skolarbetet.

Författare: Mats Hemberg, TiS Göteborg

Information och kunskap

Sökprocessen är komplex och ju mer kunskap den som söker information har desto större är chansen att avgränsa och att hitta relevant information.

[Gå dit >](#)

Världens hunger

Ett exempel på hur den journalistiska metoden används i ett uppdrag på Göteborgs-Posten.

[Gå dit >](#)

Eleven som undersökande journalist

Vi anpassar den journalistiska metoden till skolundervisningen och ger inspiration och uppslag till hur man väljer ett ämne och fokuserar på en huvudfråga (vinklar).

[Gå dit >](#)

Den heliga måltiden

Ett skolexempel där den journalistiska metoden tillämpats i ett arbete i religion.

[Gå dit >](#)

Så här använder du detta material. I botten av varje sida finns två pilar åt olika håll. Om du klickar på den högra hoppar du framåt en sida, om du klickar på den vänstra hoppar du bakåt en sida.

Om du klickar på • innehåll kommer du tillbaks till denna sida.

Den journalistiska metoden

Att söka och värdera information, sammanställa den till en artikel och sedan förpacka den med en tilltalande layout är en viktig del av professionella journalisters arbete på en tidning.

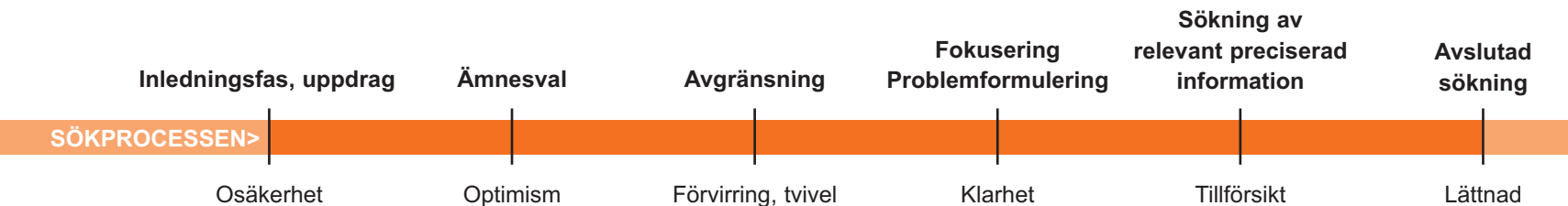
I det här pdf-materialet analyserar vi journalistiska sökmeter och sammanställer dem till en modell som kan tillämpas i skolan.

Information och kunskap

Förmågan att sälla i flödet av information kräver kunskap i att avgöra vad som är relevant information. Ett kritiskt förhållningssätt förutsätter kunskap för att skilja bra information från dålig information. I all funktionell informationssökning, både inom journalistiken och i skolan, bryts ny information mot mottagarens kunskap och erfarenheter. Den som skapar något eget av information har fördjupat sin kunskap.

Ju mer påläst och kunnig man är desto lättare kan man formulera de frågor som ger den bästa informationen. Därför är journalisten noga med att först orientera sig inom det område han ska skriva om innan den egentliga researchen påbörjas.

I skolan behöver eleverna hjälp med att orientera sig i ett ämne innan de förmår att avgränsa och att problematisera.

Carol Kuhlthaus modell över sökprocessen visar dels komplexiteten i processen, dels var trösklarna finns i dess olika faser samt den sökandes känslomässiga inställning till arbetet.

Trots berg av mat fortsätter svälten

Maten skulle räcka till alla, men i förhållande till mängden mat som är tillgänglig i världen är svälten fortfarande ett stort problem. Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Världens befolkning växer snabbt och maten som är tillgänglig i världen är inte tillräckligt för att mätta alla. Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

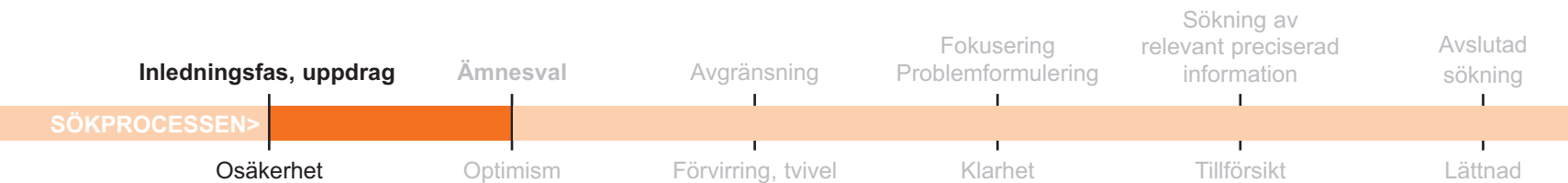

Enligt FN:s Matlagrings- och näringskulturbank (FAO) är svälten fortfarande ett stort problem i många delar av världen.

Världens hunger ett journalistiskt exempel

År 2001 gav Göteborgs-Posten ut särtrycket Världens liv; en världskarta över förväntad livslängd, land för land, en tydlig spegling av globala orättvisor, men utan förklarande texter.

År 2002 var temat Världens törst med grafik över hur få/många som har tillgång till tjänligt vatten. Här utvecklades presentationen med ytterligare grafik plus ett reportage från vattenbristen i Kapprovinsen, Sydafrika.

Uppdraget – En världskarta växer fram

I september 2003 träffade redaktionsledning på GP en projektansvarig redaktör plus en nyhetsgrafiker för att dra upp riktlinjerna för årets världskarta. Här kläcktes årets tema: "Världens mat". Till projektet knöts två research-personer samt en kombinerad researcher/reporter. Ingen av dessa arbetade dock heltid med kartprojektet. Ramen för arbetet var klar.

Projektgruppen skulle ta fram en världskarta med en presentation av alla världens länder i kortform. Materialet skulle presenteras som söndagsläsning på ett uppslag med världskartan på ena sidan och ett reportage med kompletterande grafik på andra sidan. I uppdraget ingick också att presentera en världskarta som skulle klara ett självständigt liv som särtryck.

Känner du Sveriges folk till de utvalda författarna som utvalgt från tusentals förslag till författare till boken? I en annan del av världen bekämpar en överviktig man i en liten stad i USA, som inte agerar tillräckligt snabbt för att han ska bli en författare till boken.

Överviktiga människor, som till exempel författaren, är inte bara överviktiga, de är också överviktiga. För dessa människor är det inte bara att de är överviktiga, de är också överviktiga.

Varför äter vi ihjäl oss?

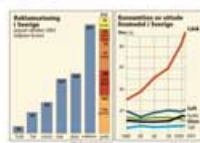
En man i USA som är överviktig och som har blivit utvald till att vara en av de utvalda författarna till boken. Han är en av de utvalda författarna till boken.

Världens största hälsoproblem är inte att man äter för mycket, utan att man äter för mycket av fel saker. Det är inte bara att man äter för mycket, utan att man äter för mycket av fel saker.

Appetiten är ett av de mest intressanta ämnen i världen. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

När man äter, äter man. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

Varför äter vi ihjäl oss? Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

Är det verkligen så att man äter för mycket? Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

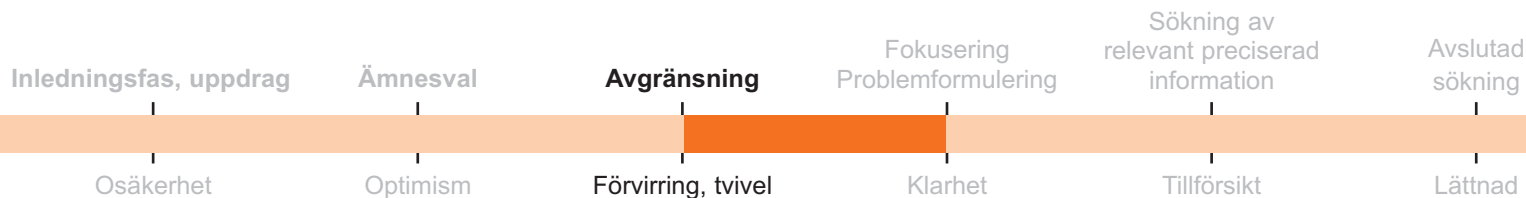
Varför äter vi ihjäl oss? Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

Varför äter vi ihjäl oss? Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna. Det är ett ämne som har fascinerat människor sedan de första människorna.

Val av ämne

Projektgruppen sattes sig ner och "spånade" helt enkelt. Några hade redan påbörjat processen i tanken och i något fall gjort en grundläggande informationsinhämtning. Flera rapporter har under senare år visat att övervikt och fetma är på väg att bli i världens stora hälsoproblem. Samtidigt som u-världen brottas med gigantiska problem kring försörjningsfrågan, med svält som följd. Projektgruppen resonerade kring detta. Hunger kan vara svält men också ett uttryck för glupande aptit – årets mattema modifierades till "Världens hunger".

Ett tungt ämne, kände man. Fanns det något att lätta upp materialet med? Roland, nyhetsgrafikern, kom med förslaget att även ge plats för all världens "nationalrätter". Det skulle kunna bli ett roligt tillägg som på ett naturligt sätt kunde komplettera det allvarsamma materialet.

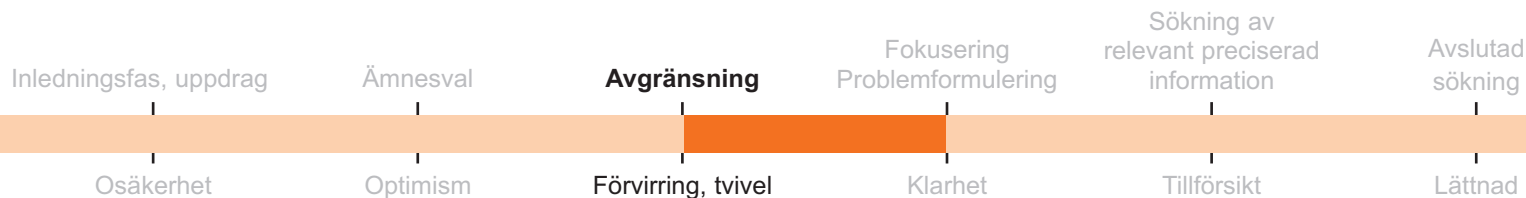

Avgränsning - Sökning av relevant information

Jan-Åke Noresson, som ansvarade för huvudkartan och baksidans kompletterande grafik, träffade professor Hans Rosling på Bok & Bibliotek. Han hade just presenterat sin studie "World Health Chart", en grafisk jämförelse mellan varje lands välfärdsutveckling/hälsostatus från andra halvan av 1900-talet fram till i dag. Rosling menar att antalet feta – och undernärda – inom varje land syns tydligast om man redovisar fördelningen av BMI, Body mass index, inom befolkningen, land för land.

Jan-Åke började därför leta efter globalt heltäckande statistik över BMI. De flesta spår ledde till WHO: Global Database on Body Mass Index (BMI). Här meddelades:

"Currently, efforts are being made to develop the Web-based mapping and information system of the WHO Global Database on Body Mass Index (BMI). It is expected that the first version will be released soon."

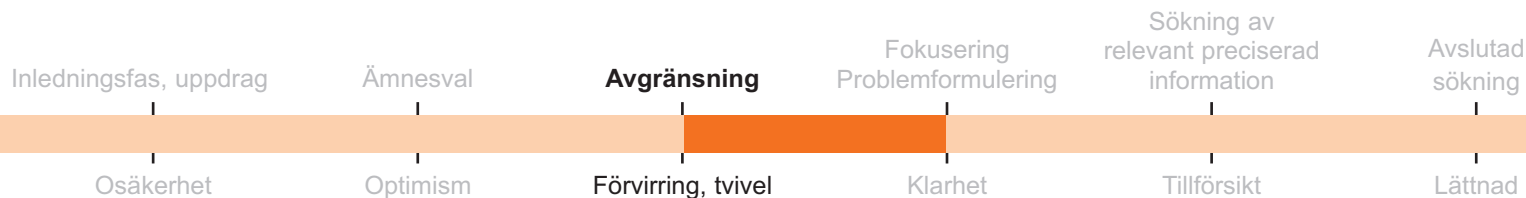

Det visade sig dröja. Ett otal förfrågningar på webbsidor och hos sakkunniga ledde ingen vart.

Tack vare ett tips från Stephan Rössner, överviktsenheten på Huddinge universitetssjukhus, fick man kontakt med en utomordentlig alternativ källa: IASO - International study of Obesity - i London. Denna paraplyorganisation för forskning om fetma hade redan sammanställt en global diabetesatlas som projektgruppen fick fri tillgång till. Här kunde man se hur många procent av män/kvinnor i varje land som lider av fetma, d v s uppnått ett BMI på 30 eller mer.

Efter omfattande korrespondens med IASOs forskare, plus kompletteringar från OECD-ländernas hälsostatistik kunde världens fetma åskådliggöras grafiskt.

Undernäringsstalen byggde i huvudsak på UNDP:s årliga "Human Development Report". Det visade sig, i vanlig ordning, att inga globala sammanställningar är kompletta. Det räckte inte med att hitta UNDP:s hemsida. Man var också tvungen att hitta den person på UNDP i Köpenhamn som kunde ämnet bäst, och visste vilka personer som i bästa fall kunde fylla informationsluckorna – eller uppdatera de ofta alltför ålderstigna siffrorna. Nya färska siffror kom först i slutet av november, en knapp vecka före tryckning. Detta krävde is i magen och hårt slutarbete av Roland, den noggranne nyhetsgrafikern.

Är uppdaterade källor också de mest tillförlitliga?

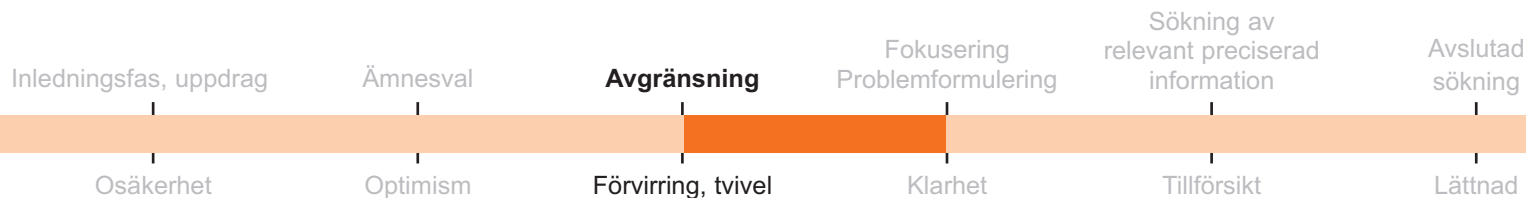
De övriga två research-personerna delade upp världen mellan sig och gick igenom vilka uppgifter i ländernas fakturutor som behövde uppdateras. För flera av uppgifterna var källorna klara. Det var material som de redan plockat fram till tidigare kartor. Men de granskade också vilka källor som kunde användas för att göra materialet enhetligt.

Utrikespolitiska institutet och CIA World Factbook hade god täckning när det gäller uppgifter om förväntad livslängd, en av de nya uppgifterna som skulle vara med. Men är den mest uppdaterade källan också den mest tillförlitliga? Erfarenheten var att Utrikespolitiska institutet (UI) jobbar mycket seriöst. Det visade sig dock att uppgifterna därifrån hade flera år på nacken. CIA:s Factbook å andra sidan hade siffror som verkade miss-tänkt fräscha. Hur har de fått tag på dem? World Factbook själva beskrev inte tillvägagångssättet och kontaktpersonen på UI gav inte mycket för deras uppgifter. World Factbook har publicerat siffror också för nationer med så liten population att det rent statistiskt inte går att räkna fram en förväntad livslängd.

Vem mer kunde tänkas ha uppgifter om förväntad livslängd? Det visar sig att ESA, FN:s statistikorgan, hade uppgifter. Dock inte för alla världens länder. Efter mycket diskussion enades projektgruppen slutligen om att ESA:s uppgifter, vilka var prognoser, skulle ligga till grund för presentationen. Dessutom beslutade man sig för att använda de uppgifter World Factbook hade för de 15 länder som ESA inte hade med. Med de uppgifterna kunde man illustrera exempel som att Nauru och Kiribati har en extremt låg förväntad livslängd, vilket troligen är en rimlig prognos för ett land med extremt många feta människor. Just dessa länders problem med fetma beskrevs i reportaget.

brinza:	Biff Stroganov: lövbiff/lök/saltgurka/persilja/senap
 25 300 \$ 17 13	 25 400 \$ 16 3
inien j / London rabeth II 7 / 95%	Sverige Mon / 8,9 milj / Stockholm Kung Carl XVI Gustaf Göran Persson 78 83 / 7 3 / 100% Svenska Protestanter Ärter & fläsk: ärtsoppa, kokt fläsk, punsch, pannkakor/sylt
resbyterianer ips: panerad, pommes frites 8 200 \$ 47 52	 27 700 \$ 10 16
d / Minsk kasjenko	Österrike Rep / 8,0 milj / Wien Thomas Klestil Hofburg, Schöbrunn

Ländernas fakturutor uppdaterades

Roland lade upp grundmallen för den nya kartan och påpekade eventuella brister eller motsägelser i det inkomna materialet. I takt med att informationen flöt in försågs han med uppdaterade uppgifter samt nytillkomna uppgifter som kunde läggas till kartan. Han nagelfor samtidigt eventuella oklarheter och motsägelser i statistiken.

Fortlöpande värdering av källor

Under hela tiden pågick ett intensivt arbete med att hitta bättre källor och utbyte erfarenheter. Gruppen träffades en gång i veckan och diskuterade val av källor men också presentationsformen mer i detalj. Jan-Åke ville föra in ett mer rättvisande mått på levnadsstandarden än det vanliga BNP/capita och föreslår HDI - Human Development Index. Gruppen anammade idén. Rankinglista för såväl HDI som BNP per capita skrivs in. Research-personerna är tämligen eniga om att det blir svårt att hitta världens nationalrätter. Möjligtvis kunde man få ihop traditionella maträtter. Thomaz, som är projektansvarig peppade och kom med synpunkter.

Teamet som arbetade med Världens hunger var: Jan-Åke Noresson, Roland Thorbjörnsson och Anki Weigle. Projektansvarig Thomaz Gren saknas på bilden.

Problemformulering

Under hela processen sker en växelverkan mellan å ena sidan inhämtning av information, avvägning av vad som känns relevant och val av källor. När meningarna gick helt isär hade den projektansvarige Thomaz utslagsrösten.

Stommen i Jan-Åkes artiklar var samtal med personer som hade anknytning till ämnet – forskare, författare, debattörer med flera. Arbetet var inte helt enkelt. Varför finns världens fetaste människor just i Stilla havets små ö-riken? Vad äter dom? Varför förefaller svarta kvinnor ha lättare att bli feta än vad vita kvinnor har? Vilka intressen göder fetman, vem har kraft att stå emot den svällande fetmabomben?

Ingen har alla svar. En professor på Karolinska hade god överblick över världens spädbarnsdödlighet och förlossningsvård. Men det var svårare att få någon klarhet i varför sydafrikanska svarta män är magra, medan kvinnorna drabbas av ökande övervikt. När en förklaring började utkristallisera sig insåg projektgruppen att sambanden var så komplicerade att utreda att ett uppslag i GP långtifrån skulle vara tillräckligt.

Att ringa in världssvältens orsaker var inte det lättaste. Man kunde fokusera på överbetning/ökenspridning, befolkningsexplosion, eroderad jordbruksmark, brist på eller felaktigt utförd konstbevattnings, krigsstillstånd etcetera. Men sakkunniga inom såväl jordbruksutveckling som nationalekonomi och global hälsa pekade på en annan huvudorsak: fattigdom. Ett antal boktitlar, framplockade av en hjälpsam bibliotekarie på Stadsbiblioteket, pekade i samma riktning. Sökningar i internationella tidskrifter/nyhetssajter och biståndsorganisationer stärk-

te den bilden. Därför kom artikeln att handla lika mycket om exporttullar och orättvisa subventioner av i-världens matberg, som om själva hungern i sig.

Research-personerna arbetade vidare med tillförlitlig statistik om medellivslängd, barnadödlighet och läskunnighet hämtad ur diverse databaser. Dessutom jobbade man med bredare sökningar – via olika sökmotorer – för att hitta representativa maträtter för all världens länder och tog i vissa fall även kontakt med Sveriges ambassader ute i världen.

När Roland, nyhetsgrafikern, fått in alla uppgifter gjordes den slutgiltiga finjusteringen – att se till att kartan höll i alla delar och att den trots sin informationsrikedom inte kändes överlastad. Reportern skrev, strök och skrev om. Projektansvarig, Thomaz, kortade texten ytterligare. Till slut fanns en text som bar hela helgpaketet som interagerade med och förhoppningsvis ökade nyfikenheten på kartan. Bilder valdes ut för reportaget. Ända fram till tryckning finslipades materialet och till slut var det dags för ... publicering.

Den 7 december 2003 kunde läsarna ta sig an den nya världskartan och läsa ett stort reportage med temat "Världens hunger". Dagen efter fanns kartan till försäljning som särtryck hos kundtjänst.

Anki Weigle och Jan-Åke Noresson, Göteborgs-Posten.

projektarbete

Projektarbetets mål

Eleven ska kunna

välja ett kunskapsområde och inom detta
avgränsa en uppgift eller ett problem

välja relevant material och metod samt relevanta
redskap

upprätta en projektplan och vid behov revidera
denna

föra loggbok över arbetets gång och fortlöpande
redovisa processen

diskutera arbetets utveckling med handledaren

**åstadkomma en slutprodukt som innebär en
självständig lösning** av den valda uppgiften eller
det valda problemet

göra en skriftlig redovisning av projektet som
beskriver arbetets gång från idé till slutprodukt

**skriftligt eller muntligt värdera arbetsgång och
resultat.**

Ur Skolverkets anvisningar för projektarbete

Eleven som undersökande journalist

Processen i ett projektarbete i skolan liknar den journalistiska arbetsgången som vi beskrivit i exemplet Världens Hunger.

- Arbetet börjar med en inledande orientering som leder fram till en avgränsning.
- En inriktning för arbetet är därmed bestämd och eleven går vidare för att hitta vilka frågeställningar som artikeln/arbetet ska behandla och besvara.
- Sökning efter relevant och korrekt information följer. Därefter börjar arbetet med att sammanställa informationen till en presentation.

Eleven har ju inte journalistens erfarenheter och saknar ofta grundläggande kunskaper och perspektiv. Den inledande orienteringen kräver därför undervisning och handledning för att eleven ska få en inblick i och förståelse för ämnesområdet. Det går inte att formulera relevanta frågor om man inte är förtrogen med ämnet. Sökandet efter korrekt information kräver även insikter i källkritik och förmåga att kunna leta effektivt i olika källor. Vägledning i hur eleven kan göra detta finns utförligt beskrivet i pdf-materialet "Information, sök och värdera".

I det journalistiska exemplet "Världens hunger" framgår vikten av det kollektiva arbetet i gruppen och projektledarens roll. I skolan är det också viktigt att eleverna får diskutera sina arbeten och hur de kan gå vidare i sitt projektarbete.

Under hela processen bör också medvetandet riktas mot hur materialet ska struktureras och hur presentationen/slutprodukten ska se ut. Journalistens metod innefattar återkommande revideringar av upplägget. I arbetet måste journalisten hela tiden vara beredd att stryka och att skriva om. Detta är en mödosam process för den ovane och i skolan krävs det handledning och tips från lärare och bibliotekarer. Vid presentationen är det också viktigt att eleven har kunskap om vad man får/inte får publicera. Upphovsrättens finns enkelt beskriven i pdf-materialet "Vem äger vad?".

Vad kan jag berätta?

Genom att studera dagstidningar kan eleverna identifiera olika ämnesområden och därigenom få idéer om hur de kan lägga upp sitt eget projektarbete. De allra flesta nyhetsartiklar och reportage i tidningen berättar om händelser och företeelser i samhället och naturen. Ofta rör det sig om relationer och konflikter och effekterna av dessa. Här följer några förslag på ämnesområden som hjälper eleverna att göra en avgränsning inom ämnet.

Politik och samhälle

Processer i samhället genom vilka makt utövas, beslut fattas och överenskommelser görs.

Kan handla om: Myndigheter, organisationer, intressegrupper, demokrati, lag och rätt, påverkan, förhandlingar, beslut ...

Ekonomi

"De arrangemang inom vilka människor söker sin bärgning och försöker tillfredsställa sina behov"

(Nationalencyklopedin)

Kan handla om: Arbete, produktion, konsumtion, handel, byte av varor/tjänster, resurser, materiella värden, betalningsmedel ...

Socialt liv

Kan handla om: Gemenskap, familj, vänner, konflikter, vård, utbildning, ansvar, solidaritet, delaktighet, nöje, underhållning, traditioner ...

Tankevärld

Föreställningar om tillvaron i form av kulturarv, rådande uppfattningar om världsbilden, människans natur, religion, trosuppfattning samt uppfinningar och teorier.

Kan handla om: Kunskap, idéer, kultur, tro, vetenskap, religion, filosofi, etik ...

Kommunikation

Transport av materiella värden samt överföring och byte av budskap, tankar, idéer och kunskap.

Kan handla om: Språk, media, transporter och transportmedel, IT ...

Natur/teknik

Människans samspel med naturen i frågor om anpassning, påverkan, nyttjande och värderingar.

Kan handla om: Resurser och resursanvändning, naturlagar, miljöpåverkan ...

Övningar

Vad berättar tidningar?

Skumma igenom rubrikerna i en dagstidning. Sortera in rubrikerna/artiklarna under kategorierna på sidan 17.

- Vilken kategori är vanligast?
- Kan några rubriker/artiklar hamna i två eller flera kategorier? Vad beror det på i så fall?
- Fanns det någon artikel/rubrik som var svår att placera? Prova med den kategori som du tycker passar bäst. Och komplettera "kan handla om" med egna förslag.

Vad kan du berätta om ...

... ett land, en historisk epok, en religion?

Gör en översiktlig informationssökning. Formulera en rubrik som handlar om ditt ämnesområde till var och en av kategorierna på sidan 17. Försök att göra rubriken så intresseväckande som möjligt.

Som alternativ kan klassen delas in i redaktioner med uppgift att göra en löpsedel till en fiktiv tidning som handlar om landet, epoken eller religionen.

Aktuellt just nu

Vad berättar tidningar i London, Jerusalem och Peking i dag? Sök på Internet bland rubrikerna på några av världens största tidningar. Vad är nyheterna?

Samtalsämnen? Skvallret?

Newspapers on the world wide webb

<http://www.gt.kth.se/publishing/news.html>

Vinkling – Vilka frågor ska jag besvara?

En journalistisk regel är att bara berätta en sak i taget. Varje artikel har en vinkel där journalisten skildrar en händelse ur ett visst perspektiv. Ett sätt att hitta sin vinkel är att ta reda på vilka frågor du vill besvara. Följande områden kan ge dig olika infallsvinklar till ditt ämne

Aktörer - enskilda, organisationer, myndigheter, intressegrupper, producenter/konsumenter

Processer - system, cykler och förlopp i natur och samhälle, skeenden

Regelverk - bestämmelser, lagar, naturlagar, förordningar, teorier, mönster

Fenomen - teknik/verktyg, begrepp, händelser, föremål, platser/orter

Uppföljningar ger bredare perspektiv och ökad förståelse. I samband med rättegången och domen mot Mijailo Mijailovic, utrikesminister Anna Lindhs mördare, förekom ett antal artiklar och reportage med fokus utanför själva rättsprocessen. Det finns många ingångar till uppföljningar som ger läsaren en bredare förståelse för en pågående nyhetshändelse.

Artikel i GP 2004-03-23

Artikeln belyser hur olika regler, lagar och praxis påverkar straffpåföljden för livstidsdömda.

I texten kan man lätt hitta nya uppslag till uppföljande artiklar.

Aktörer: tingsrätten, brottmålsexperter, livstidsdömda, kriminalvårdsverket, justitieministern, riksmottagningen i Kumla ...

Processer: förkunna dom, rättspsykiatrisk undersökning, överklagan, utredning ...

Regelverk: maximalt straff, praxis, avtjäna två tredjedelar av tiden, anstiftan till mord, hänsynslöst utförd dråp, placering ...

Fenomen: kriminalvårdsanstalt, dråp, mord, riskanalys ...

Övningar

Faktaruta

Läs igenom en nyhetsartikel och markera någon *aktör*, *process*, *regelverk* eller *fenomen* som du kan skriva en faktaruta om. Vad vill du berätta i din faktaruta?

Redaktionsmötet

Skapa en redaktionsgrupp med uppdrag att göra uppföljningar till en given artikel. Först läser alla i gruppen igenom artikeln och markerar *aktörer*, *processer*, *regelverk* och *fenomen* som de finner i texten. Arbetet kan delas upp så att redaktionsmedlemmarna ansvarar för varsitt område. Därefter arbetar gruppen fram några konkreta förslag på uppföljande artiklar och reportage. De olika gruppernas förslag diskuteras sedan i klassen.

Leta vinklar på nätet

Att vinkla en nyhet innebär att skildra en händelse ur ett visst perspektiv. Olika tidningar kan välja olika vinklar när de berättar samma nyhet.

Sök upp svenska och internationella tidningar på Internet och undersök med hjälp av tabellen här bredvid hur samma händelse vinklas i olika tidningar. Vilken vinkel är vanligast? Formuleras vinkeln i rubriken?

En större händelse kan berättas i fler artiklar i tidningen genom olika val av ämnen och vinklar. Undersök hur en händelse vinklas i samma tidning.

Val av ämne	Val av vinkel			
	Aktörer	Processer	Regelverk	Fenomen
	POLITIK			
	EKONOMI			
	SOCIALT LIV			
	TANKEVÄRLD			
	KOMMUNIKATION			
	NATUR/TEKNIK			

Hur har händelsen utvecklats?

Sök i tidningsarkiv t. ex Mediearkivet eller Presstext.

Vad har skrivits om saken tidigare?

Vilken förändring har skett över tiden?

Vilka frågor kan jag ställa?

Frågeställningarna är beroende av vilket berättarperspektiv eleven väljer i sin slutliga presentation. De stående journalistiska frågorna är; Vem? Vad? Var? När? Hur? Varför? Svaret på dessa ger en bra beskrivning av en företeelse eller händelse. Vill man vidga berättarperspektivet kan följande frågor vara en hjälp på vägen.

"Angår det oss"- frågor ger uttryck för värderingar

"Vad ska vi göra?"- frågor ger uppslag på handlingar

"Vad händer då?"- frågor beskriver konsekvenser

"Vad innebär det?"- frågor förklarar begrepp

"Hur hänger det ihop?"- frågor förklarar samband

"Om man ser det så här i stället"- frågor skapar utrymmer för perspektiv.

Den heliga måltiden – ett skolexempel

I kursavsnittet om de stora världsreligionerna får eleverna välja ett kunskapsområde, inom vilket de ska avgränsa en uppgift eller ett problem.

Detta presenterar de sedan i form av ett arbete eller en artikel. Arbetet ska byggas upp kring en jämförelse mellan de fem större religionerna Islam, Kristendom, Hinduism, Judendom och Buddhism.

Vad består uppgiften av?

Först måste eleven orientera sig och skaffa sig ett översiktligt grepp om ämnesområdet. I många fall är detta föremål för undervisning där läraren tillsammans med eleverna utreder frågorna; vad vet vi redan? vad behöver vi veta mer om?

Vad ingår i ämnet?

Många bibliotek har upprättat kataloger och länklister på webben som är tillförlitliga och överskådligt upplagda. En god regel är starta här för att ringa in centrala begrepp. Mölndals bibliotek har, som exempel, sorterat sina länkar

efter samma system som böckerna i biblioteket. Genom att botanisera bland webbsidorna under "C Religion" får man relativt snabbt en uppfattning om vilka begrepp och fenomen som återkommer på de webbplatser som beskriver olika religioner. Till exempel: Urkunder, etik, filosofi, symboler, skapelseberättelser, högtider, sekter, offer, ...

Det kan vara lämpligt att hålla en "redaktionell brainstorm" där eleverna får diskutera vad som är viktigt att lyfta fram när man beskriver olika religioner.

Orientering i ämnet

Nu följer en fas där eleverna ges möjlighet att sätta sig in i moment och företeelser som verkar intressanta. Några av webbsidorna som eleverna tidigare har kommit i kontakt med kan vara användbara. Tillsammans med kamrater och i samråd med lärare eller bibliotekarie upprättas en förteckning över användbara källor som uppslagsverk, facklitteratur, filmer, tidskrifter och webbsidor.

Sedan får eleverna redovisa för "redaktionsgruppen" och projektledaren vilka intressanta ingångar de hittat. Det är också dags att börja fundera över inriktningen på arbetet och tillsammans med andra diskutera uppslag samt hur artiklar kan utformas. I vårt fall fastnade redaktionsgruppen för *ceremonier och ritualer i högtid och vardag*.

Avgränsning

Det valda området är brett och arbetet ska inte vara en jämförande rapport utan en berättande artikel. Elevenna befinner sig nu i en kritisk fas av processen där de ännu inte hittat någon struktur för arbetet men står upp till hal-sen i information från många olika källor. När eleven, i samverkan med kamrater och projektledare, hittat sin vin-kel och avgränsat det som ska berättas – *Mat och dryck, ritual och symbolik* – blir det mycket lättare att sovra bland källorna. Nu är det dags för en djupare genomgång av materialet. Då är det bra att anteckna och att skriva kommentarer till källorna i till exempel en loggbok.

Problemformulering

Artikeln som eleven ska skriva fokuserar på mat och dryck i de stora världsreligionerna. Men det behövs en huvudfråga för att styra upp artikelns form, innehåll och upplägg. När eleven, utifrån informationen i källorna och med hjälp av sina anteckningar, gjort några förslag på övergripande frågor, problemformuleringar, är det dags för en genomgång tillsammans med projektledaren. I detta sammanhang är det också lämpligt att göra en värdering av källorna.

Sökning av preciserad information

Efter att ha bestämt sig för att bygga artikeln kring frågan *Vilken roll spelar mat och dryck i människors vardag?* föl-jer en avslutande insamling av information. Nu måste ele-

ven kanske söka i nya källor för att få tillräckligt med preciserad information. Det visar sig att källorna på Internet inte behandlar matfrågan särskilt ingående när det gäller Buddhismen. Därför bestämmer sig eleven för att kontakta svenska Buddhister för en intervju.

Till sist – kompletterande sökning

Via webben knöts kontakt med en förening för tibetansk Buddhism för en intervju. Intervjun kretsade kring frågor om återfödelse och hänsyn till alla levande varelser. Denna aspekt hade inte tagits upp för de övriga religio-nerna. Därför måste en ny, preciserad, sökning göras för att få reda på hur de andra religionerna ställer sig till frå-gan om naturen som resurs för människans behov av föda. Det nya spåret ger också rubrik och huvudvinkel till artikeln;

"Att äta rätt och rätten att äta".